

פרשת יתרו | הרב אליעזר קשתיאל

התורה נלחמת בעבודה זרה

¹בסוף הפרשה מסכם רבש"ע את מעמד הר סיני "אתם ראיתם כי מן השמים דיברתי עמכם לא תעשון איתי אלוקי כסף ואלוקי זהב...". חשוב לתורה בסוף המעמד, אחרי שנאמר "מן השמיים דיברתי עמכם", להזהיר "לא תעשון איתי אלוקי כסף ואלוקי זהב". רש"י מביא אל תעשו דמות של שמיים. גם בספר דברים פרק ד' "כי לא ראיתם כל תמונה". יש תזכורת על גבי תזכורת לא לעשות פסל ולא לעשות כדמות מלאכים. גם במעמד עצמו הדיבר המפורט ביותר הוא על "לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני". יש פרוט מאוד גדול בו גם מופיעה אזהרה "כי אנוכי ה' אלוקיך אל קנא". יש אריכות דברים בתוך עשרת הדברות על הדיבר הזה דווקא. דיברות אחרות מופיעות בפחות מחצי פסוק.

התורה נלחמת מלחמת חורמה בעבודה זרה עד כדי כך שלפי חלק מהמדרשים זו מהות התורה- "כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי", הרמב"ם מסביר את רוב טעמי מצוות כמלחמה בעבודה זרה בצורות שונות. מלחמה בעבודה זרה היא לא דבר שמסתיים כל כך מהר, זה תהליך מאוד ממושך, זו מלחמה שהיא עבודת התורה כולה.

"פן תשא עיניך השמימה" מתארת התורה בספר דברים. מה רע כל כך בלשאת פנים לשמיים ולעשות דמויות של כאלה מלאכים או כרובים. תמיד צריך לחזור ולשנן לעצמנו מה ההבדל העקרוני בין תורה לבין שאר החוכמות, בין תורה לבין אידיאולוגיות כאלה ואחרות, לבין ערכים שבני אדם מאמינים בהם, ערכים טובים ויפים. אופיו של אדם שכאשר הוא מתלהב מאיזשהו ערך, מאיזושהי אידיאה או אמת, ההתלהבות מושכת אותו לקיצוניות, זו תכונת האדם. ככל שהוא אדם יותר ערכי, ככל שהוא יותר רגיש ואכפתי, שהוא יישא עיניו לשמיים ויראה כוכב, יראה אידיאל נוצץ אמתי מהיר, ויתלהב ממנו בצדק, הוא נמשך אליו ומקצין במובן הזה שהוא שולח אידיאלים אחרים. הוא לא מאוזן יותר. הוא לא בודק כל הזמן את עצמו אל מול עוד ערכים ועוד נושאים שהם רבים מספור. דווקא אוכלוסייה ערכית, עם מאוד אכפתי, אנשים שנושאים עיניהם לשמיים עלולים להיכשל בעבודה זרה. עבודה זרה היא ההשתעבדות הכנה והיפה שמעוררת הערכה והתפעלות, אבל רק לצד אחד, לזווית מסוימת, אין אדם שיכול ברוחו להכיל את כל הערכים ביחד. אין מי שיכול לאזן את עצמו. לשון המהר"ל היא שאומות העולם נוטים אל הקצה.

מהות התורה, עניינה, שהיא תורת ה', שהיא באה מהשמיים, שאין בה צד מסוים, זווית אחת. התורה בבת אחת מדברת איתנו על המון נושאים וערכים. היא כל הזמן מריצה אותנו מערך לערך מעניין לעניין. היא מדריכה אותנו כפי שרק בורא עולם יכול איך אפשר להכיל את כל החשבונות ביחד בלי לאבד אף צד. "ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולו וברקים וענן כבד על ההר..."- ויהי קולות- המון קולות. מספר המדרש שבני ישראל שמעו בהתחלה קול מדרום ורצו לדרום, אחרי זה הם שמעו קול מצפון ורצו לצפון, מכל מיני כיוונים הם שמעו קולות. אתה לא יכול למקם את התורה בשום מקום. במה התורה מתעסקת? במה היא מטפלת? היא אפשר לתחם את זה לנושא אחד. זו בדיוק עניינה של התורה. לגרום לנו כל הזמן את האיזונים הבלתי פוסקים. כל אחד חושב שהוא נמצא בדיוק בדרך האמצע של הרמב"ם, שהוא לא קיצוני לפה ולא לשם, אבל אומר הרמב"ם שאף אדם לא יכול למקם את עצמו באמצע, כי כדי להתמקם באמצע צריך להכיר את כל הקצוות ולדעת את המרחקים בינם לבין האמצע. רק רבש"ע, רק תורת ה' תמימה משיבת נפש. תורת ה' היא האמצע. היא האוזן, האיזון. יש בה שמיעה. רק אל תיקח ערך אחד, אפילו יפה, ותראה בו את חזות

¹ שיכתוב, פנימי לא מוגהה, תשע"ב

הכול. יכול להיות אפילו ערך רוחני או מצווה, אבל אם מתוך שייכות למצווה אחת אתה שוכח מצוות אחרות זה סוג של עבודה זרה.

מה כל כך רע בעבודה זרה הזאת? "לא תעשה לך אלוקים אחרים על פני" - "פנים בפנים דיבר ה' עמכם". מעמד הר סיני הוא פנים בפנים, עבודה זרה לעומת זאת נקראת מסיכה, עגל מסיכה. יש חיסרון גדול במסכה, אי אפשר לשנות אותה. מי ששם על עצמו מסכה של ליצן אז עכשיו הוא ליצן. מסכה בשונה מפנים היא חד גונית, אי אפשר לשנות, לכן זה מאוד לא אנושי ומוזר, אפילו מצחיק. אבל זה חד גוני, אלו לא הפנים שלנו, הפנים האנושיות יכולות להביע כל כך הרבה הבעות, אם אתה מכיר מישהו אתה יכול לדייק דקויות מתוך הפנים שלו, אינספור דברים שמשתנים אצלו בפנים. אל תעשה לך מסכה, אל תקבע כי האדם הוא פנים ויש לו המון פנים. הפנים האנושיות מביעות כל כך הרבה אפשרויות. כאשר הקב"ה מדבר אלינו בשפת התורה הוא מדבר אלינו בשפה האנושית האמתית, אל תהיה בפן אחד, אל תתמכר לאידיאל אחד- זה לא אנושי. יש לנו כל כך הרבה פנים, זה צלם אלוקים שבנו. "על פני" - אל תסתיר את הפנים כי גם אתה פנים. זה לא דאגה לקב"ה זה דאגה לפנים שלך. אדם שמתמקד בדבר אחד ושוכח דברים אחרים הוא פוגע בפנים שלו, הוא נהיה מסכה.

התורה באה בשביל הפנים. אנחנו עולים לרגל לראות ולראות את הפנים ושם בפנים יש שני פנים, פנים אנושיות משתנות. אלו הפנים היחידות שמותר לעשות. אסור לעשות פנים בשום מקום בגלל שהם יהיו קפואות, הפנים של בית המקדש הן לא מסכה הם משמרים את תכונות הפנים האנושיים. אין פנים כאלו בשום פסל. קודש הקודש, מה שנמצא בכפורת מעל התורה זה ליצור הרבה פנים. אי אפשר להגדיר אותך, מה אתה. אתה מאוד לאומי וגם אוניברסלי. מי אתה בדיוק? המון פנים, למה להגדיר ולהקטין. התורה באה כל הזמן לטלטל אותנו. הפנים שלנו הם אינסופיות.

"לא תשתחוה להם" - למי? לפי חז"ל אל תיקח את אחד מפני המרכבה ותשתחוה אליהם. הקב"ה מתגלה לעם ישראל במעשה מרכבה, בשבועות בבוקר אנחנו קוראים אחרי מעמד הר סיני את מעשה מרכבה. יש שם המון פנים. הרמב"ם כותב בפרק שלישי של המורה שכתשהקב"ה התגלה במרכבה עם 4 פנים זה לא מה שאתה חושב. אתה חושב שזה פני שור ונשר, כאילו בצורה מאוד מסוימת. שור זה שור ואריה זה אריה. מה שיש במרכבה זה לא פני שור או אריה או נשר אלא הכול זה פנים של אדם שנדמות כשור ונדמות כאריה ונדמות כנשר. הרמב"ם שם כותב זה כמו שאתה הולך ברחוב ואתה מסתכל על מישהו ואומר שהפנים שלו הם ממש כמו דב. לפעמים הפנים של האדם מזכירות לנו חיה מסוימת. מעשה מרכבה מציג לנו פסיפס פנים מאוד רחב שהן הפנים שלנו.

לכן הכי גרוע מבחינת ההלכה זה לעשות פסל מפנים של אדם, זו אמירה מאוד משמעותית. פני חיות עוד מותר לעשות בתור קישוט ואילו פסל של אדם זה דבר נורא. לקחת בן אדם ולעשות ממנו פסל זה הפוך מכל הזהות האנושית. התורה כולה באה לפתוח לפנינו את כל הפנים שבנו. זו כל התורה 0- "לא תעשה לך פסל". זו כל התורה.

הדיבר השלישי הוא "לא תישא את שם ה' אלוקיך לשווא כי לא ינקה ה' את אשר יישא את שמו לשווא". לשווא על פי רש"י זה להבל, לחינם. שבועה על דבר שהוא לא נכון, או על דבר שכולם יודעים שהוא נכון. זהירות מאוד גדולה להישבע בשם ה'. זה מוזר- למה אדם שאומר דבר לא נכון, או טועה, מוצא את עצמו לפעמים נשבע בשם ה'. התורה מאוד מחמירה אתו- לא ינקה. "הו זהירים בשבועות שמי שמועל בשבועה כופר בי ואין לו מחילה לעולם". כל העולם מזדעזע משבועת שווא. "אל תהיה שבועה שגורה בפיך". כשיש אידיאל או אמת שאתה יודע שהוא אמת לא צריך להישבע עליו. הוא אמת ולא צריך לחזק דבר שהוא אמת. אדם מוצא צורך בקרבו לחזק דבר שהוא טעון חיזוק. נושא שבעיניך הוא חשוב ואמתי ואתה רוצה לתת לו תוקף. השיטה הכי טובה לתת תוקף למשהו זה לגייס אליו את אלוקים. אם אלוקים שם אז כנראה

©

כל הזכויות שמורות

קוראים נבון - הוצאה לאור | ספרי הרב אליעזר קשת'אל |
ליצירת קשר - 0523907515 | navon.books@gmail.com | www.korim-navon.co.il

זה מאוד חשוב. להישבע בשם ה' זה לגייס את רבש"ע למשהו שאתה המצאת, לדבר שאתה בראת. לרעיון שלך, לדבר שאתה יוזם מעצמך. בשביל לחזק אותו ולתת לו תוקף אתה קורא לו בשם ה'. זו סוג של עבודה זרה. לקחת נושא, המצאה אנושית, שאין לו רגליים חזקות ולהעצים אותו, הקב"ה שם! רגע לאט לאט, לפני שאתה מגייס את הקב"ה, אל תמהר כל כך לקחת דבר שהוא שלך ולהדביק עליו את שם ה'. תבדוק את כל הצהרותיך, כל הדברים שאתה נלחם עליהם אם הם לא המצאה שלך.

אנחנו לא מגייסים את הקב"ה אלינו. אנחנו לא מקטינים אותו והופכים נושא אנושי לדבר אדיר. התורה מחנכת אותנו להיות קצת יותר מאוזנים לשים לב אם זה רעיון שאני אמרתי ואני חושב אותו אבל הוא לא כל האמת כולה. אני לא כל כך מהר קורא בשם ה'.

משה בהר סיני הוא היחיד שנאמר עליו קיבל. המשנה ממשיכה אחרי זה בלשון "ומסרה", המשנה שינתה. משה קיבל ומכאן והילך אף אחד לא קיבל אלא רק מסר. לקבל רק אחד קיבל. להיות כלי קיבול זה לנטרל את מה שאני רציתי להגיד, את מה שלי נראה חשוב, את הצד שיותר מושך אותי לתורה. משה היה היחיד בעולם שהיה מנוטרל מכל מסכה. מכל צורך להימשך לצד מסוים, להדגיש עניין שהוא יותר קרוב אליו. לא הייתה לו זווית אישית- משה קיבל.

"משה אדון הנביאים העניו מכל האדם אשר באדמה אצלו קבלת התורה לא התערבה כל דהו מאיזשהו מחשך של משהו אנושי"- משה הוא רק פנים. פנים במובן הכי יפה של המושג פנים. הוא לא מוכן להתמכר לפן מסוים. זו ענווה מאוד גדולה להיות פתוח כל הזמן להמון פנים שנמצאות בנו. המחיר היה שאחרי חטא עגל המסכה פניו מאירות, הפנים שלו קורנות ובני ישראל לא יכולים לעמוד מול אור הפנים הזה. למה? הם לא יכולים לעמוד מול הפנים שלהם. הקב"ה שם על פני משה מסווה. סוג של מסכה. מי שהוא מסכה אז הוא שם על עצמו מסכות בתורה, התורה מתגלה אליו עם מסכות. הוא הפסיד. אבל כשמה נכנס לאוהל מועד הוא מסיר את המסכה. משה מדבר פנים אל פנים כמו שעם ישראל יכול היה לדבר. הוא שמר על פתיחות מתמדת. הוא כלי קבלה מושלם. "אוזניים כרית ל" מסיים הרב את הפסקה שם בעולת ראייה. כל הזמן צריך אוזניים, איזונים.

תורה היא לא חזון אחד, לא התרגשות נפשית, לא מעמד ספציפי אלא הוראת חיים לדור דור. לכל האנשים לכל הדורות ולכל הזמנים.

בעולת ראייה ב' עמוד נ"ו: "תורת ה' תמימה משיבת נפש"- כל מה שבא מרוח האדם יש בו תמיד התעניינות בתוכן אחד נעלה, במטרה אחת נשגבה. זה מסיח את הדעת מתוכן אחר וממטרה אחרת שהיא גם כן נעלה ונשגבה", אם אתה לא מרגיש את המחסור בגלל שאתה מתלהב ממהו "באמת זה נגד האדם במהותו". כי בתוך האדם עצמו יש ציפייה למשהו יותר כולל. ולכן "לא תהיה הנפש שבה למנוחתה כי אם על ידי אור עליון הבא ממקור שלם בכל תמימותו שרק היא לבדה משיבת נפש".

הדיבר הרביעי הוא "זכור את יום השבת לקדשו"- משיבת- שבת. יש המון צדדים בעולם, בטבע יש שישה צדדים לכל דבר, העולם נברא בשישה ימים. אנחנו עלולים לראות את עצמנו כל פעם בצד אחד, להיות מכורים לצד מסוים. המלאכה וההתעסקות עלולים למשוך אותנו לזווית אחת ולראות בה את חזות הכול. צריך יום אחד בו ניתנה תורה, בשבת ניתנה תורה, "משיבת נפש", בו אי אפשר לתפוס אותך על שום זווית. אנחנו לא שייכים לא לצד הזה ולא לצד אחר. אנחנו שייכים לכל המציאות, לפנים. שבת זה זמן לאכול את לחם הפנים, בשבת יש פנים חדשות. במשך השבוע אנחנו נפגשים עם צדדים, "לא תעשה מלאכה בשבת", תיפגש עם כמה שיותר פנים.

"כל השומר שבת אומרת הגמרא כופר בעבודה זרה" ו"מודה במעשה בראשית". אל תהיה בזווית או בצד. שלא יהיה דיבורך בשבת כדיבורך בחול. "תורה ציווה לנו משה מורשה קהילת יעקב"- יעקב הוא השלישי,

©

כל הזכויות שמורות

קוראים נבון - הוצאה לאור | ספרי הרב אליעזר קשת'אל |

ליצירת קשר – 0523907515 | navon.books@gmail.com | www.korim-navon.co.il

משה הוא השלישי, ויהי ביום השלישי והחודש השלישי. לא הצד הזה ולא הצד הזה, אלא הצד שכולל הכול. להיות מאוזן וקשוב להמון קולות. כשהתורה מעוררת בנו הרבה קולות אנחנו נהיים פחות ופחות חד צדדיים, יש בנו יכולת הכלה שהולכת ומתפתחת, יכולת הכלה אמתית של כל מיני צדדים בעולם, של כל מיני סוגי אנשים וצרכים וסברות ודעות. הנפש הולכת ומתרחבת. היא נהיית סבלנית. אחרי שהתורה מסכמת את מעמד הר סיני, בפסוקים האחרונים של הפרשה- "מזבח אבנים תעשה לי...כי חרבך הנפת עליה ותחללה"- אבנים שלמות. צריך כמה אבנים, לא אחת. אסור לחתוך את האבנים ולשבור אותם, לא במגירה ולא במסור. זה קצת יותר קשה להכיל אבנים בצורות שונות בלי לסתת. אסור להקים מצבה. מצבה זה אבן אחת, רק לא זה. הגמרא במסכת עבודה זרה אומרת שאותו האיש מייסד הנצרות לקח לבנה והשתחוה לה. מה זה לקחת לבנה ולהשתחוות. הרב מסביר בישראל ותחייתו שזה לקחת אידיאל אחד יפה אבל רק אחד. אנחנו לא מסוגלים להסתפק בלבנה אחת. צריך המון סבלנות נפשית, וזה קוצר רוח גאוותני להגדיר שזה התורה וזה העיקר. בסוף תמצא את עצמך מוותר על משהו. וראה איזה פלא- אותה דת שלקחה לבנה אחת והגדירה שהלבנה הזו היא גמילות חסדים, רק חסד וחסד, אותה דת מצאה את עצמה שופכת כל כך הרבה דמים. כל כך אכזרית וכפייתית. ככה זה כשאתה לוקח רק לבנה אחת. "מזבח אבנים תעשה לי", הרבה אבנים. אל תדאג הקב"ה יכול להתגלות בהמון צדדים- "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך"- אל תגדיר אותי אני אבוא אליך. השכינה היא דבר מאוד רחב. התנחומא אומר על הפסוק הזה- "אם יש נר שיש עליו צורה של עבודה זה", אני לא לוקח את הנר, אני רק מעביר ממנו אש לנר אחר, "מהו שידליק ישראל ממנו את הנר", אסור! אין השכינה שורה בו. אתה צריך להחליט למה אתה שייך. אתה שייך בעקיפין לתפיסת עולם חד צדדית, אתה לוקח רעיון ואידיאל אבל הוא חד צדדי. אתה לוקח אידיאולוגיה אחת אז לא תהיה בה השראת שכינה. יכול להיות שתמצא את אותו רעיון גם בתורה אבל הוא לא לבד. "ולא תעלה במעלות על מזבחי"- רש"י מסביר שעל ידי המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך. פסיעה גסה. לא טוב לפסוע פסיעה גסה. כשאתה רוצה לעלות בקודש אתה צריך לשים לב לצעדים שלך כי יש הרבה צעדים ויש הרבה צדדים ומהלכים. אם אתה רוצה לדלג ולהתמקד באחד ולדלג על כמה יכול להיות שתגלה ערוותך, יכול להיות ששכחת משהו בדרך. הכוהנים על פי הירושלמי היו עולים עקב בצד גודל. הגמרא בסנהדרין מסבירה למה נסמכה פרשת משפטים ללא תעלה במעלות על מזבחי, אחת הדרשות היא ש"הווי מתונים בדין" צריך לעיין יפה בדין קודם שחוכמים אותו. גם אם דבר נראה לך מאוד צודק וברור תבדוק אותו מאוד טוב, מול עוד ערכים.

©

כל הזכויות שמורות

קוראים נבון - הוצאה לאור | ספרי הרב אליעזר קשת'אל |

ליצירת קשר – 0523907515 | navon.books@gmail.com | www.korim-navon.co.il